

Questions on the Pasuk:

- **Who is the subject of "וַיַּעַשׂ"? Is it God who made the "בָּתִּים" or Paroh or perhaps the Israelites?**
- **To whom does "לָהֶם" refer? Were the "בָּתִּים" made for the midwives or for the Israelite mothers/babies?**
- **What are these "בָּתִּים" and what is their purpose? Why was there a need to build additional housing – did the midwives (or Israelite mothers) not already have homes? Or was it some type of reward?**

What is the meaning of בית in the following Pesukim? Keep these in mind as you learn the Meforshim.

1. **בראשית י"ב:ט"ו** – וַיֵּרָאוּ אֹתָהּ שְׂרֵי פְרָעָה וַיְהִלְלוּ אֹתָהּ אֶל פְּרָעָה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרָעָה.
2. **בראשית ז':י"א** – וַיֹּאמֶר ה' לִנֹּם בָּא אֹתָהּ וְכָל בֵּיתָךְ אֶל הַתֵּבָה כִּי אֶתְךָ רֹאִיתִי צָדִיק לִפְנֵי בְדֹר הַזֶּה.
3. **שמות כ"ו:כ"ט** – וְאֵת הַקֶּרְשִׁים תַּצְפֶּה זָהָב וְאֵת טְבַעְתֵּיהֶם תַּעֲשֶׂה זָהָב בָּתִּים לְבָרִיחִם וְצִפִּית אֶת הַבָּרִיחִם זָהָב.
4. **בראשית ו':י"ד** – עָשָׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי גֹפֶר קִנִּים תַּעֲשֶׂה אֶת הַתֵּבָה וְכָפַרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר.
5. **בראשית ל"ט:ד** – וַיִּמָּצֵא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁרֹת אֹתוֹ וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ וְכָל יֶשׁ לֹו נָתַן בְּיָדוֹ.
6. **בראשית מ':י"ד** כִּי אִם זָכַרְתָּנִי אֶתְךָ כְּאִשֶּׁר יִיטֵב לָךְ וַעֲשִׂיתָ נָא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל פְּרָעָה וְהוֹצֵאתָנִי מִן הַבֵּית הַזֶּה:

שד"ל שמות א': כ"א

ויעש להם בתים –

רש"י על פי רז"ל (סוטה י"א): פירש כי ה' עשה למילדות בתי כהונה ולויה ומלכות, וכן ראב"ע אמר שהוא גמול מאת ה' אל המילדות, וכן דעת אחרים, שבשכר שחיו המילדות את בני ישראל הרבה להן ה' משפחות וצאצאים ע"ד "ונבנו בתוך עמיי" (ירמיה י"ב:ט"ז), "אלהים מושיב יחידים ביתה" (תהלים ס"ח:ז);

וגזניוס Wilhelm Gesenius פירש בתים לשון הון ועושר, כמו "בחכמה יבנה בית" (משלי כ"ד:ג'), וכן גוסיציוס אומר כי הוראת ההצלחה נכללת עם ריבוי הזרע, כטעם "גם נבנו עושה רשעה" (מלאכי ג':ט"ו);

ורשב"ם ור"י עראמה והכורם פירשו שעשה פרעה בתים למילדות לשמרן, שלא תלכנה אל העבריות היולדות; וזה רחוק ממשמעות הלשון והעיקר חסר, כמו שהעיר רמבמ"ן;

ור' משה חפץ (מלאכת מחשבת) פירש שאחר שנודעה צדקת המילדות נתרבו להן הבתים הקוראים אותן;

ורמבמ"ן פירש הפסוק מחובר לשאחריו, "ויהי כי יראו המילדות את האלהים" וכי עשה האל להם (לישראל) בתים ומשפחות רבות אז "ויצו פרעה לכל עמו כל הבן הילוד" וגו', ועדיין מליצת ויעש להם בתים קשה ובלתי נהוגה להורות על ריבוי הזרע, כי מה תוסיף המליצה הזאת, וכבר ידענו שהיו בישראל משפחות הרבה;

ואז"ל אמר כי ישראל רצו לשלם גמול למילדות, ולהיותם מלומדים בחמר ובלבנים, בנו להם בתים; וגם לפירוש יקשה שהיל"ל "ויבן", ולשון ויעש הוא דוגמת "כי בית יעשה לך הי" (שם"ב ז':י"א), והוא נראה סיוע לפירוש רז"ל;

ונראה לי שהיה מנהג כי רק הנשים, שלא היו להן בנים ולא היה להן טיפול בביתן, היו מילדות, וה' בירך את המילדות האלה ונתן להן בנים ופרו ורבו והעמידו בתים. להם - במקום להן, כמו למטה ב': י"ז את צאנם.

Samuel David Luzzatto was born at Trieste on 22 August 1800 (Rosh Hodesh, 1 Elul, 5560), and died at Padua on 30 September 1865 (Yom Kippur, 10 Tishrei 5626). While still a boy he entered the Talmud Torah of his native city, where besides Talmud, in which he was taught by Abraham Eliezer ha-Levi[1], chief rabbi of Trieste and a distinguished pilpulist, he studied ancient and modern languages and science under Mordechai de Cologna, Leon Vita Saraval, and Raphael Baruch Segrè, whose son-in-law he later became. He studied the Hebrew language also at home, with his father, who, though a turner by trade, was an eminent Talmudist.

מדרש הגדול שמות א': כ"א - ויהי כי יראו המילדות את האלהים ויעש להם בתים - וכי לשעבר לא היה להם בתים, אלא ששלח פרעה להרגן וכסה אותן הקב"ה כשתי קורות של בתים. אמ' ר' סימאי פנחס וכלב נעשו כשתי חליות של עמוד דכת' "ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו" (יהושע ב':ד') וכך ירמיה וברוך נעשו כשני ספסלים שנאמר "ויסתירם ה'" (ירמיה ל"ו:כ"ו) וכך המילדות נעשו כשתי קורות של בתים. אמ' ר' שמואל פנחס וכלב היו צדיקים, ירמיה וברוך היו נביאים. אמר הקב"ה ואלו אע"פ שהן נשים ראויות הן שנעשה להן נס על שבטלו גזירת פרעה הרשע ויראו ממני לכך ויעש להם בתים.

צור המור שמות א': כ"א - הרמז בזה ששם בלב ישראל לבנות להם בתים חזקים להשגב בהם. וסיפר בכאן שתי טובות שעשה להם.

א' כנגד הפועל והוא וירב העם.

והב' כנגד היראה ויעש להם בתים.

ואולי על שהיראה היא בלב דקדקו רז"ל ואמרו בתי כהונה ומלכות שהוא טוב העתיד הצפון.

רשב"ם שמות א': כ"א - לשמרם פן ילכו לעבריות היולדות. וגם ייצו פרעה לכל עמו.

חזקוני שמות א': כ"א - ד"א ויעש להם פרעה בתים לעמוד בהם ולא יהיו זזות מהם, וצוה להוליך שם העבריות בשעת לידתן להשליך היאורה הזכרים.

לקח טוב שמות א': כ"א ויעש להם בתים, כיון שראה פרעה שהיו המילדות חומלות את בני ישראל, עמד ותיקן בתים למצריים להיות שכנים לישראל, כיון שנולד בן לישראל הן מרגישים בהם, שהרי התינוק בוכה, וכיון שהתינוק בוכה תינוק של מצרי שכינו בוכה, והן מרגישים ונוטלין אותו וזורקין אותו ליאור

מעשי ה' מעשי מצרים פרק ד' - ואמנם ענין אומרו ויעש להם בתים פרש"י על פי האגדה בתי כהונה ובתי לוי' שכן ארז"ל ג"כ ששפרה ופועה היו יוכבד ומרים וי"א יוכבד ואלישבע. וכבר יפלא מאד זה כפי הפשט שהיאך יעלה על לב שפרעה יצוה לעבריות שהם בעצמם יהרגו ילדי העברים. ועוד יש לשאול מה שנאמר ותיראן המילדות את האלהים ועוד ויטיב אלהים למילדות וכן חזר לומר ויהי כי יראו המילדות, ואם היו הצדקניות ההם מה זאת החזקת הטובה על שיראו את האלהים והלא דין הוא, שאמרו יהרג ואל יהרוג.

אמנם נראה שעם היות שרז"ל דרשו כן אין מקרא יוצא מידי פשוטו, שאומרו ויעש להם בתים לשון עבר יובן ודאי שכבר נעשו להם הבתים ההם ולא על העתיד, ועוד היאך יתכן לומר שהצדקניות ההם לפי שלא הרגו הילדים שהם חייבים מיתה עליהם אפילו מצד מצות בני נח שיוחזק להם טובה ויאמר הכתוב שלכך זכו לבתי כהונה ומלכות, אבל ודאי מדרשיהם ז"ל הם על יסוד קבלתם האמיתית שיוכבד ומרים קבלו שכר לענין שזכו לבתי כהונה ומלכות כאשר יתבאר, והפשט לא יזח. וטרם שנבא אל ביאור פשט הכתוב הזה וקיום דברי האגדה גם כן נדקדק בקצת התעוררות אשר מהם נגיע אל הביאור הנזכר...

וכאשר ראה פרעה שלאותם בני ישראל שהיו על פני השדה לא הועילה לו תחבולת המילדות, לפי טענתם שאמרו כי לא כנשים המצריות, הנה ביקש לו דרך אחרת ועשה בתים במצרים שישבו בהם אותם בני ישראל שהיו על פני השדה. ועל זה נמשך ואמר סמוך לזה שעשה להם בתים, ואז צוה לעבדיו להשליכם ליאור, והנה ודאי לא היה הצווי לכל העם שאם כן היו צריכים כל העם ללכת בכל בתי ישראל לבקש הילדים לקיים מצות המלך. אמנם אחר שעשה להם בתים ביניהם צוה לכל שכן הקרוב לבית העברי שיראה הילד שישליכו ליאור, ומה שהוא צוה גם כן לכל עמו להרוג הילדים אחר שעשה הבתים הללו לבני ישראל היה לשתי תועלות מועילות להשלמת כוונתו. תועלת ראשונה שהמילדות אמרו לו בטרם תבא אליהן המילדת וגו', ואמרו כן לפי שהמילדות היו במצרים והם היו על פני השדה אם כן טרם תבא אליהם ממצרים הם יולדות, ולכך הביאם תוך מצרים ועשה להם בתים וגם למילדות עשה בתים אצלם. ותועלת שנית שאם ינצלו קצת הילדים מידי המילדות הרי ציוה לעמו שהם שכניהם שישליכום אל היאור...

ר' יונה אבן ג'נאח ספר הרקמה שער ל"ט - והטוב בעיני ב"ועש להם בתים", שיהיה על משפטו, רצוני לומר, שיהיה ספור על העם, ר"ל, אמרו: "וירב העם ויעצמו". ובאור זה, שצריך לפרשו כן: "ויהי כאשר יראו המילדות אלהים ויעש להם בתים", צוה פרעה לעמו אשר ישליכו הילודים אל היאר, הוא רומז באמרו: "ועש להם בתים", על אמרו לפני זה: "וירב העם ויעצמו מאד", וזה כמו זה, ואמרו "ויצו פרעה" הוא נסדר אל מה שלפניו, והוא הגדת "היה", רצוני לומר, הגדת "ויהי", ובו ישלמו הדברים ואיננו תחלת דברים, וזה הוא מה שאתה צריך לסבור בזה.

אבן עזרא פירוש הקצר שמות א':כ"א - ויעש להם בתים - כטעם "כי בית יעשה לך ה'" (ש"ב ז, יא). והטעם שהרבה זרעם, תגמול שכר שהחיו הן זרע ישראל

רש"י שמות א':כ"א - וייטב אלהים למילדת - מהו הטובה ויעש להם בתים - בתי כהונה ולויה ומלכות שקרוין בתים. ויבן את בית ה' ואת בית המלך (מל"א ט':א'). כהונה ולויה מיוכבד, ומלכות ממרים, כדאיתא במסכת סוטה (סוטה י"א:).

תרגום ירושלמי שמות א':כ"א
ארום דחילן ילדתא מן קדם ה' וקניין להון שום טב בגו דריא ועבדו להון בתים ביתא דלויא וביתא דכהונתא רבתא. כי יראו המיילדות מלפני ה' ותקננה להן שם טוב בתוך הדורות ועשו להן בתים בית של לוייה ובית של כהונה גדולה.

ר' יוסף בכור שור שמות א':כ"א - עושר, וכבוד, ופריה ורביה, כמו (שמ"א כ"ה:כ"ח) "כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן"...

ר' יוסף אבן כספי שמות א':כ"א - הטעם השם עשה להם בתים כלומר בית עושר וכבוד כמו "כי בית יעשה לך ה'" (שמ"ב ז':י"א).

מלאכת מחשבת שמות א':ט"ו-כ"א
... אולם כאשר יראו המילדות את האלהים ונכמרו רחמיהן על הילדים אף אם לא עשו מצות מלך מצרים מ"מ כל העם מקצה ישבחו אותן ויאבו לקרוא בבתיהם ידי נשים רחמניות בלידת נשותיהן. באופן כי נתוספו להן בתים שיקראום להוליד נשותיהן כלשון עם ועם בחוצות יאמרו למילדת מפורסמת שיש לה בתים הרבה. זאת נחלת עבדי ה' כי יראו האלהים לא אירע להן סכנה עם פרעה וניצולו. ועוד ויעש להם בתים. שעבדו אלהים והרויחו.

For whom	Who made	HaShem	Jewish People	Paroh
Midwives	מדרש הגדול -For protection from Paroh		צרור המור - For protection from Paroh	חזקוני So the expecting mothers would go to those homes specifically
	אבן עזרא and Shadal The midwives themselves were blessed with large families.		Father of Shadal As a reward for their work	רשב"ם As a jail so the midwives would not go to the mothers
	רש"י - Kehuna and Malchut תרגום ירושלמי - Kohanim and Leviim			
	ר' יוסף אבן כספי and ר' יוסף בכור שור Riches and honor		מלאכת מחשבת The midwives gained more clients	
Jewish children	ר' יונה אבן ג'נאח The numbers of the children increased			
Jewish mothers				מעשי ה' So they can be closer to the Mitzrim and the midwives
Mitzrim				לקח טוב So they can be amongst the Jewish people and know when they are having children